

॥ ॐ तत्सत् परमात्मने नमः ॥

॥ श्री ॥

मानवधर्म.

नाटकना गायनो अने टुंकसार.

श्री लक्ष्मीकान्त नाटक सभाज.

छपावी प्रसिद्ध करनार.

ईश्वरदास वाडीदास साह.

भावक-श्री लक्ष्मीकान्त नाटक सभाज

मुकम-लक्ष्मीप्रताप श्रीअदर-वडादरा.

किंमत चार आना.

આ નાટક બાબતના તમામ હક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ માં
એક્ટ મુજબ માલિક પોતાને સ્વાધિન રાખ્યા છે. માટે,
રજા શિવાય કોઈએ છાપવું, છપાવવું, વેચવું,
વેચાવવું તેમજ ભજવવું કે ભજવાવવું નહિ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૬૦૫૬ વર્ગિક

પુસ્તકને નામ ઠાળવ દર્મ ઠાળવજી, દુકાન,

વિષય ૩૩૬૮ : ૨-૪ ૩૬૮

આ ચોપડી શ્રી જૈન એડવોકેટ પ્રીન્ટિંગ પ્રેસમાં વાડીલાલ
બાપુલાલ શાહે શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજને માટે
છાપી ઠેઠ ઘીકાંટા જોશીંગલાઈની વાડી-અમદાવાદ.

॥ ॐ ॥

॥ तत्सत् परमात्मने नमः ॥

श्री

मानवधर्म

नाटकनां गायनो अने टुंकसार.

रचयितार- } मुन्शी-मोदीयुनीन नाग्न,
(स्व) पंडीत दुर्गाप्रसाद युष्मा.

छपावी प्रसिद्ध करनार,

धर्मलाल वाडीलाल शाह.

भाषिक—श्री लक्ष्मीकान्त नाटक सभाज.

हाल मुद्राम;—लक्ष्मीप्रताप थियेटर—वजहरा.

आवृत्ति पहिली) सने १९३१. (प्रत २०००

किंमत चार आना.

“પ્રસ્તાવના”

ભારત દુર્દશા સમાજનું અધઃપતન અતિચ્છેદથી અતિ વિનાશ કરનાર શ્રીમંતોની પીશાચલીલા દર્શાવનાર અને ભોળી સ્ત્રીઓને ફસાવી અનિતીને માર્ગે ચઢાવી વેશ્યાવાડા સર્જાવી સમાજમાં અનેક કલંકો રચનાર પડદા પાછળ છુપાયેલા ઝંરી નાગોનાં જીવનનો આદર્શ ચિતાર આપનાર પ્રસ્તુત નાટ્ય પ્રયોગ સ્વર્ગસ્થ પંડીત, દુર્ગાદાસ શુભાગ્ય ચારવર્ષ પહેલાં શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત સમાજ માટે લખેલો પંડીત દુર્ગાપ્રસાદ સ્વર્ગસ્થ થવાથી કેટલોક વિભાગ તથા ગાયનો સુપ્રસિદ્ધ મુનસી માહુદુદીન નાજાં પાસે લખાવી શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજના માલેક આજે ગુર્જર રંગભૂમી ઉપર રજુ કરે છે. જેની સમાલોચના કરતાં એક પ્રશ્ન મહત્વનો ઉભો થાય છે કે હીંદુજાતીનો વિનાશ કોણે કર્યો જવાબમાં હીંદુઓએ પોતેજ કન્યા વિક્રય તો જગપ્રસિદ્ધ છે પણ વર વિક્રયના કુચાલે કેટલી હીંદુબાળાઓનાં બલીદાન લીધાં છે જેમાંનું એક જવલંત દ્રષ્ટાંત આજનો પ્રયોગ રજુ કરે છે.

વેશ્યાવૃત્તિનો પોષક રાજા માનેકચંદ એક વિધવાનું બલીદાન લઈ બીજીને વર વિક્રયના પડદા પાછળ પોતાની પાંચર વિલાસ લાલસાનો ભોગ બનાવવા સંસારના શુદ્ધ સરોવરમાંથી બહાર કાઢી અનિતીના ખાઓચીયામાં ધડેલવા તનતોડ પ્રયત્ન કરેછે એક કંટાળેલી કુલીન કન્યા હીંદુ સમાજના શુદ્ધમતી કંટાળી

મુક્તિદેવનો આશ્રય લેવા તૈયાર થાય છે પરંતુ તેનું સદ્ભાગ્ય આણીને વખતે તેને પરમાનંદ નામના એક સેવા ભાવી સન્નના ના હાથે સ્વગૌરવ વેચતી બચાવે છે. આજે સમાજમાં સાધુતા ના પડદા પાછળ કેટલાયે શયતાન માનેકચ્છો વસે છે, પોતાની જાતીને શ્રાપ સમાન એ દુર્જનો જાતીય રક્ષાને બદલે કેવા ઘોર જાતીય વિનાશ આદરે છે વેશ્યાવાડા કેમ સર્જાય છે હોદીઓ પરધર્મ અંગીકાર કરી વિજાતીય કેમ થઈ જાય છે. એજ દ્રશ્ય બતાવવાનો આજના પ્રયોગનો મુખ્ય આદેશ છે. જન સમાજ તેને નિરક્ષીર દ્રષ્ટિએ નિહાળી એવાઓની ભૂલો સુધારે એજ અભ્યર્થના સહ વિમરતો.

શ્રી લક્ષ્મી પ્રતાપ
શ્રીએટર
તા. ૨૩-૫-૭૧
૫૩૧૬૨૧.

વિક્રાનોનો નમ્ર સેવક.
રઘુનાથ ત્રિભુવન બ્રહ્મભટ્ટ.

માનવધર્મ નાટકનાં મુખ્ય પાત્રો.

પુરુષ પાત્રો.

રાજાજહાદુર માનેકચંદ-રાજા જહાદુરનો ખેતાબ પામેલો.

વિવાસી શ્રીમંત.

શ્યામનારાયણ...તેનીજ સાતિનો ગરીબ માણસ બીમલાનો પિતા.
પરમાનંદ.....લોક સેવક.

અમોહચંદ.....રાજા જહાદુરનો ખાનદાન પુત્ર.

ધર્મદત્ત.....બિમલાનો ભાઈ.

કાશીનાથ પંડીત.....એક પંડીત.

નવાબ સુલજુલી ખાન.....અધેરપુરનો નવાબ.

ગાંધીભક્ષ.....રાજા જહાદુરનો પ્રજામતીયો મિત્ર.

કુલવો.....પંડીત કાશીનાથનો આજ્ઞાક નોકર.

ઇન્સ્પેક્ટર, બિહુડો, સુકાંઠાજવાલા, બાળકો, નાગરીકો,
ઇત્યાદી વીગેરે.

સ્ત્રી પાત્રો.

માલતી..... માનેકચંદની મેહબબમાં પ્રસાદી વેશ્યા બનેલી.

એક દુલીન વિધવા.

બીમલા..... શ્યામનારાયણની પુત્રી.

નિર્મળા.....બીમલાની માતા.

બસંતી— } કાશીનાથની સ્ત્રીઓ.
ગુલાબી— }

કંચનીઓ સ્ત્રીઓ ઈત્યાદી, વીગેરે.

શ્રી ૧૧

શ્રી ગણેશાય નમઃ

॥ ૐ તત્સત્ પરમાત્મને નમઃ ॥

માનવધર્મ.

નાટકનો ટુંક સાર.

અંક પહેલો.

મંગળાચરણ અને વસ્તુમુચન.

પ્રવેશ પહેલો—માનેકચંદનો બગીચો.

માનેકચંદ પાસે સેવાભાવિ લોકસેવક પરમાનંદનું ગરીબોની રક્ષા માટે ભીક્ષા માગવા આવ્યું, રાજ બહાદુરના હિડાહિ જવાબ. વિલાસી પિતાના પરમાર્થી પુત્ર પ્રમોદ આવી. પોતાના પ્રાણના ભોગે ગરીબોને મદદ કરવી.

પ્રવેશ બીજો—નવાબ યુલ્યુલીખાનનું મકાન.

નવાબ યુલ્યુલીખાનના હિંધા અવળા ન્યાયો ત્યાં સાહેબનું દાવત માટે આવ્યું. ટાઈમલેઈટ થવાથી સાહેબનું ગુસ્સે થઈ બગીર છીનવી લેવાની ધમકી બાપી ચાલી જવું.

પ્રવેશ ત્રીજો—રાજ બહાદુર માનેકચંદનો મહેલ.

રાજ બહાદુર માનેકચંદે માલતી નામની એક કુલિન વિધવા

છીને ફસાવી પોતાની શિકાર બનાવી છે. જેનાથી એક પુત્ર જન્મ્યો છે જેને જોઆબરૂ થવાની બીકે રાજબહાદુર માનેકચંદ પોતાના નિચ સલાહકાર ગોકલમલની સલાહથી, મારી નાખવાના નિશ્ચય પર આવે છે. માલતીનું આગમન માનેકચંદનો નિશ્ચય બાળી કુમળા બાળકની જીવન બીક્ષા માટે કાલાવાલા, સંબંધ કાયમ નીલાવવો હોય તો બાળકને મારી નાખવાની રાજબહાદુરની ધમકી, માલતીના કાલાવાલા, માનેકચંદનો અડગ નિશ્ચય આખરે બોળી માલતીએ પ્રેમ વાસનાને આધીન થઇ પોતાના હાથેજ પોતાના બાળકનું ખૂન કરવું. માલતીએ કશું દ્રશ્ય જોઈ બેહોશ થવું. સદૈત ઠગ માનેકચંદે પકડાઈ જવાની બીકે માલતીને માણસો પાસે ઊઠાવી બહાર ફેંકાવવી વેશ્યાના જીવનનો પ્રાથમિક ઇતિહાસ.

પ્રવેશ ૪ થો—શ્યામનારાયણનું ઘર.

પૈસેટકે ખુવાર થયેલ રાજ માનેકચંદનો જ્ઞાતિબંધુ શ્યામનારાયણ ઉંમર લાયક થયેલ પોતાની કન્યા બીમલાના વિવાહની ચિંતા કરે છે, મોટી પકેરામણી આપ્યા સિવાય કન્યા વરે નહીં જોવો જ્ઞાતીનો દિવાજ હોવાથી બીમલાનું માંગુ કોઈ સ્વીકારતું નથી તેનો પુત્ર ધર્મદત્ત આથી કોઇપણ બોગે રાજ માનેકચંદના પુત્ર પ્રમોદને બિમલા પરણાવવાના નિશ્ચય પર આવે છે.

પ્રવેશ ૫ મો—બગીચો.

બિમલા અને સખીઓની પ્રેમ ચર્ચા પાછળથી ધર્મદત્ત અને પ્રમોદનું આગમન. ધર્મદત્તનું છુપાવું, પ્રમોદ અને બિમલાનું મીલન, પ્રમોદને ઓળખતાં બિમલાની સ્નેહ લગ્ન માટે માંગણી

જાતિ રીવાજને આડે લાવી પ્રમોદનો અસ્વીકાર, હતાશ થયેલી બિમલાએ આત્મઘાત કરવા જતાં ધર્મદત્તે પ્રગટ થઇ બચાવવી.

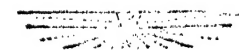
પ્રવેશ ૬ છો—કાશીનાથનું ઘર.

ચસ્કેલ ભેખનાં પંડીત કાશીનાથ લગ્નના દહાવા લેવા પુખ્ત ઉંમરે બે સ્ત્રી સાથે પરણે છે, ઘરને સ્થાને લગાઇનું મેદાન બે શોક્યની સાઠમારી સંભેગનો ભોગ બનેલા પંડીતે પોતાના અકર્મી કુળદીપકનું જીવતાયુમાં મૃત્યુ પોલીસનું આવવું પકડાવું.

પ્રવેશ ૭ મો—ગંગા કિનારો.

સમાજના કુરિવાજોનો ભોગ થયેલી બિમલાનું ગંગામાં પડવા આવવું, બિમલાની સુંદરતા બેઠ માનેકચંદે મોહીત થવું અચાનક વેશ્યા બનેલી માલતીનું ગંગા સ્નાને આવવું બિમલાને ખચાવવા જતાં માનેકચંદે ઉશ્કેરાઇ તેનું ખુન કરવા જવું, ગંગામૈયાનું પ્રાગટ્ય લગ્ય દર્શન

—ટીપ્પણી—

અંક બીજો.

પ્રવેશ પહેલો—શ્યામ સુંદરનું મકાન

બિમલાના વિવાહની ચિંતા કરતો શ્યામસુંદર બિમલાને લઇ માલતીનું આગમન બિમલાની પહેરામણીના દશહજાર રૂપિયા માલતીએ આપવા તૈયાર થવું એક વેશ્યાને આટલી મોટી રકમ આપતી બેઠ શ્યામસુંદરે બિમલાના ચારિત્ર માટે શંકાશીલ થવું

માનેકચંદના ખુશામતી મિત્ર ગોકળનું આગમન, બીમલાને કલ્પ-
કીર્ત્ત કરવા દેશ્યાને ત્યાં એ રાત ગાળી એમ કહી બીમલાપર
કલ્પક ચઢાવવું પિતાએ પુત્રીને તિરસ્કાર કરી આત્મહત્યા કરવી.

પ્રવેશ બીજો—માનેકચંદનો મહેલ

બીમલાને કલ્પકિત કરાવા પોતાની જાળમાં ફસાવવાની ઘટના
ગોકળતા માનેકચંદ પાસે ગોકળે આવી બીમલાને ઘરબાર કા-
લ્યાની સમાચાર આપવા આભુપણથી સુંદરતા ખરીદવા ઇચ્છ-
નાર માનેકચંદે ગોકળની સલાહથી દાગીના લઈ માલતીને ત્યાં
બીમલાને ફસાવવા જવાના નિશ્ચયપર આવવું.

પ્રવેશ ત્રીજો—નવ્યાખ ચુલખુડીખાનનો ઘરબાર.

અંધેરપુરના નવ્યાખ ચુલખુડીખાનનો અંધેર ન્યાય કારભાર,
ચંડીત કાશીનાથને લઈ ન્યાય માગવા પોલીસનું આગમન, કાશી-
નાથ તેમજ પોલીસનો અવળો ન્યાય પરિણામે નવાએ કાશીના-
થની પત્ની બચતીપર આશંક થવું અને કાશીનાથની એ પત્ની-
માંથી એકપર પે તે તરાપ મારવી.

પ્રવેશ ૪ થો—માનેકચંદના ખજાનાનો ઝોરડો.

નિહોળ બીમલાને લગ્નની પહેરામણીમાં મદદ કરવા દશ-
હજાર રૂપીયા લેવા પરમાનંદ સાથે પ્રમોદનું ખજાનામાં દાખલ
થવું. તિજેરીપર કાલાનાગ જેઈ પ્રમોદે ખુલાશો પુછવો. ધર્મ
અને અધર્મની કમાણીનું પૃથક્કરણ. અચાનક માનેકચંદે ગોકળ
સાથે આવવું પ્રમોદને ચોરની હાલતમાં જેઈ ગુસ્સે થવું પ્રમોદનો
સત્ય ખુલાસો માનેકચંદે પ્રમોદને મારવાજતા પરમાનંદે જાહેર
લઈ તેના બચાવ કરવો. પરિણામે માનેકચંદના આશ્ચર્ય વચ્ચે
પ્રમોદે તિજેરીમાંથી દશહજાર રૂપીયા લઈ જવા.

પ્રવેશ ૫ મો—માલતીનું મકાન.

માલતી પાસે પ્રમોદ અને પરમાનંદનું આગમન માલતીએ પોતે વેશ્યા કેમ થઈ તેનો ખુલાશો કરવો બીમલાને માનેકચંદના નાસથી બચાવવા કહેવું. ઇન્સ્પેક્ટરને લઈ માનેકચંદનું આવવું. પ્રમોદને કેદ કરવા જતા પરમાનંદે સત્ય હકીકત બહેર કરવી. ઇન્સ્પેક્ટરે કેદ કરવા ના પાડવી. માનેકચંદના પછાડા બિમલાએ વિધવાશ્રમ આશ્રય લેવા ચાલી જવું.

પ્રવેશ ૬ હો—જેલ.

જેલમાં પંડીત કાશીનાથ તથા ગુલાબીનો રસવિનોદ. બુધવાનું મીલન. રાણી બની બેઠેલ બસંતીએ ગુલાબી સાથે પ્રેમ ન કરવાની ધમકી આપવી. એનું કહેવું ન માનતા ખૂન કરવાની કોશીશ કરવી. બુધવાને હાથે પંડીત કાશીનાથનો બચાવ.

પ્રવેશ ૭ મો—વિધવાશ્રમ.

વિધવાશ્રમને આશ્રયે શાન્તી પામેલ બીમલાને રાજ માનેકચંદે આવી વેશ્યા હરાવી આશ્રમનો ત્યાગ કરાવવો.

પ્રવેશ ૮ મો—

સંસારના ચાલી રહેલા સમાજસંઘના ચક્રમાં પીસાયેલી માર્ગ ભુલી બીમલા જીવન દિશા ખોળી રહી છે. ત્યાં મુક્તિ-દેશના માણસે આવી તેને પોતાનો ધર્મ અંગીકાર કરવા હલચાલવી. બીમલાએ પરધર્મ અંગીકાર કરવાના નિશ્ચયપર આવવું અચાનક પરમાનંદે આવી હીન્દુમણીનું કર્તવ્ય. હિંદુ ધર્મનું ગૌરવ. અને સ્વજાતીની શ્રેષ્ઠતા સમજાવવી તર્કવિતર્ક કરતી બિમલાને પરમાનંદના યોગ બળે દિવ્ય દર્શન થવું.

=== અંત બીજો સમાપ્ત ===

અંક ૩ જો.

પ્રવેશ ૧ જો. - જંગલ.

વિપત્તિઓની પરંપરાથી ગભરાયેલ બીમલાની માતા નિર્મળાની ઉનમાદ દશા ધર્મદત્તનું આશ્વાસન, બીમલાએ આવી પોતાની નિરંદાપતા જાહેર કરવી ધર્મદત્તે તેને ધીક્કારી કાઢવી બીમલાનું કલ્પાંત માનેકચંદ તરફથી બીમલાને દાસી બનાવવા. બીમલાની માંગણી કરવા ગોકળનું આવવું બળાતકારે બિમલાને મોકલવી.

પ્રવેશ ૨ જો. - માણેકચંદનો મહેલ.

પ્રેમ કરીને માનેકચંદના પાસમાં ફરિયાદી બીમલાએ પોતાની મુક્તી માટે ઇશ્વર પ્રાર્થના કરવી ગોકળે આવી પોતાના કામ બદલ ઇનામ માગવું. માનેકચંદે ઉશ્કેરાઈ ગોકળનું ખૂન કરવું પાછળથી બિમલાને લલચાવવા પોતાનો ધન ભંડાર બતાવવા જતા સર્પ ડંશથી માનેકચંદનું મૃત્યુ. પાપીને અંતીમ અંજમ કરાણી તેવી પાર ઉતરણી એ કહેવતની સફળતા.

પ્રવેશ ૩ જો. - દરબાર. નવાબના ઉંઘા ન્યાયથી કંટાળેલ બસંતીએ નવાબને ઠપકો આપવો કાશીનાથને બચાવવા બનાવટી રાજા બુધવાએ આવી ઉંઘો ન્યાય કરનાર નવાબને પદબદ્ધ કરવાની ધમકી આપવી નવાબે સુધરી જવું.

પ્રવેશ ૪ જો. - લક્ષ્મી પેલેસ. પ્રમોદે પોતાનું નિવાસ સ્થાન જે લક્ષ્મીપેલેસના નામથી ઓળખાય છે તે ગરીબોને ભેટ કરી સેવાસદન તરીકે અર્પણ કરવું. પોતાના દિન દેશબંધુઓના ઉદ્ધાર અર્થે પ્રમોદ પરમાનંદ તથા બિમલાએ પ્રતિજ્ઞા કરવી.

*** અંતિમ ઉપસંહાર. ***

ૐ શાન્તિ ! શાન્તિ !! શાન્તિ !!!

॥ ॐ तत्सत् परमात्मने नमः ॥

१५०५५

श्री.

मानवधर्म.

नाटकनां गायनो.

भाषाઓ— स्तुતી.

તું દાતા હય પ્યારા સખકીશાન

પરખત જંગમ સારે આલમકા હીતકારી

અય બનવારી મનેહર ગીરધારી.....તું દાતા.

કુદરત હય તેરી દરપન રૌશન

હરહરદમ શુભેહમ મુખ નીરખતહંચ બારીબારી

સખહી નરનારી હમબથે સખવારી.....તું દાતા.

અફજલતું હરદીક્ષતું કામીક્ષતું આકીક્ષતું શામીક્ષતું

તું એક બાર અય દાતાર હંચનિસાર દે બહાર બેશુમાર

હિકમત હય ન્યારી કરસારી ગમખવારી અય બારી.....તું દાતા

ચારાંગના—

૧

અમારા બાલા જોબન દેખો તાકો મારેનાં નૈના

હમારી કવલી છાતી ધન બાતોસે ડરતીહય વદ્યાહ

ઠરૌના બારાબેરી મય સીતમગર

કરૌ મત ઘાનહીકવલે જગરપર

મય બાલી મતવાલી ના છંડો હારી-

વારાંગના—

૨

ખીલેમેં ઠાળી પડ ગઈરે લેહરીયાં લે દે મોલ.

કોઠે ઉપર કોટડી જુસ્મે ઘડે સોનાર

ખાયલ ઘડહે બાજની ઠમક સુને મોરો ચાર

કોઠે ઉપર મંચ બડી નીચે ખડો મોરો ખીર

ખિર ખિચારો કયા કરે મોરી છતીયનમેં લાગો તીર

વારાંગના—

૩

ધુંધટમેં ગોરીયાં મારે બાન

ગોરીયાં મારે બાન—ધુંધટમેં

મંદમંદ ગતી ચલત હરત મન

ગતિ ગજરાજ સમાન—ધુંધટમેં

રાહે ચલતનીત છેડ કરત હય

હલત કલેજે ખીચ બાન—ધુંધટમેં

ખીમલા-છોકરીઓ—

૪

યે ગુલશન ખીલા ગુલબર ખુલખુલ હય બલહાર (ખ્યારી ખ્યારી)

લાવત નાહીં રૂપ મુંદર ગુલબર ક્યારી સગરી સજની હય ખેકાર

બલિહારી ખ્યારી ખ્યારી નાહી ભાતીયે બહાર
લાયે કોઈ રંગીલા રસીલા છયલા દીલદાર
પ્રીતમ ન ભાયે કોઈ જીયા મોરા હય બેબર
ગરીબ હું નારી મંચ બેચારીહો કયસા સંસાર
કયું પ્રીર બનાયા યે હાર બોલો ખ્યારી)

બીમલા-છોકરીઓ— ૫

અરી કયું શરમાયે ઘર પ્રીતમ આયે બોલ બોલ બોલ
અબોલી ખાવરી
મોહિ ના શરમાવો બસબઓ સતાના છોડ છોડ છોડ
છોડો નાઓરી

અચ્છીપાઈ જોડી કયું હય થોડી થોડી
કયા જોડા કયા જોડી કયસીલાજ છોડી જાઓ જાઓરી....
...અરીકયું

અપને દીલમેં ડરતી કયું નિર્લજ ખાત કરતી
મનમેં ખ્યારા ભાયે ઔર ચુંહી મુંડીયા હીલાય અરી જા જા જા
નહિં ના ના ના....અજી વા વા વા...બસચુપ...કયું...
...યું.....ઉં ઉં ઉં.....અરી કયું શરમાયે

બીમલા— ૬

દીલકી ખુશી હય દેહમેં મેરી જાન તુમહી હો
મેરે લીયે જહાંનમે ભગવાન તુમહી હો

સંસારમે આનંદ કે સામાન તુમ્હી હો
 સન્માન તુમ્હી હો મેરે અલિમાન તુમ્હી હો
 કમ હોગી ન દુનીયામેં મેરી શાન તુમ્હી હો-દીલકી
 તુમ હોતો મેરે વાસ્તે જન્નત મકાન હય
 વરના હમારે વાસ્તે દુનીયાં મસાન હય
 જીસકી મંચ પુલારી હું વો ઈમાન તુમ્હી હો-દીલકી

કાશીનાથ-ગુલાબી }
 બસંતી-સીપાઈ } —૭

હો જોડ્યોંકે ઝગડેમેં હુવા ખરાબ ખાના
 કીસ્મત કુટી હમારી અબ દેખેંગે જેલખાના
 ચુપ રહે કમીને પાછ
 કુટેગી હન્ડીયા તાજ
 ખાતેથે કચોરી તાજ અબ ખાની પડેગી લાજ
 કાયદેકો તોડકે ચે જુમ્ તુને કરદીયા
 બાળકી બહલે તુને બાળકકો પયદા કરદીયા
 ભલચે મેરી નહીં ઇસ શરજમીંકી ભલ હય
 જેલમેં જાતેહી અબતો મેરા ડખા ગુલ હય.
 અચ્છી ચે ચાલખાજ નહીં છોડેંગે બચ્ચાજ
 બીગડીયે મેરી બાજ મતમારો લાઈ હાજ

અંક બીજો.

ધર્મદત્ત—

૮

યે ચિંતા ત્યાગે પિતાજી જીયાકો કાઢે કરત બેળર
 સખકા કરે વોહી નીવારન દુઃખ હર હય કીરતાર-૭૦
 ધીરજકો ને છોડે જગમે જ્ઞાની વો ઇન્સાન નહીં,
 બેના જીતે દુખકો મનસે ઉરકી કીરત શાન નહીં.
 સંતોષ ધરે હિતસે હર ખાર.....જીયાકો કાઢે

વારાંગના—

૯

જલારે જલારે બેળનવા તરસાયોરે આજ
 યો નહીં માનત દગોખાજ
 મોરો બેળન ખીતો જાયેરે કયસી પીયા ખીન

અગની ખુઝારે-જલારે.

નિર્દય કયસો બુલમ કરત હમપે રે રે રે.
 ઓઢે ખીન થરરર કરત મોરી છતીયાં
 ફરકત હય મોરી અખીયાં.....જલારે.

કાશીનાથ—

૧૦

ઈન્સાફ જે ઉલટા દીયા રાની હુવાસો કયા હુવા.
 દીલમેં નહીં રખ્યે દયા દાની હુવાસો કયા હુવા.
 આસન પ્રજને જે દીયા ઉસ પ્રજકા જીવન લીયા
 જેર હમારી લે ગયા રાજ હુવા તો કયા હુવા
 હુકમ હય મેરી પ્રજકો સજ્જત મેરા આજસે
 લડકી કરો પયદા અગર લડકા હુવા તો કયા હુવા
 ઉસ્તરેસે ન્યાયકી ઉલટી હજમત કરગયા
 બંદર છછુંદર વો અગર ન્યાઈ હુવા તો કયા હુવા
 ઈશકકે બાજરમેં કીમત જ્યાદા લડકીકી
 લડકા અગર પયદા કીયા ઈશકી હુવા તો કયા હુવા

બીમલા—

૧૧

લાખ હમ તેરે હુવે તો તુમતો હમારા ન હુવા
 તેરે મીલનેસે મુઝેં ચરખ ગવારા ન હુવા
 દીવાના દીલ દીયા મંચને સમજકે હય દીલગર
 દીલદીયા ફીરબી મુઝેં કુછબી સહારા ન હુવા
 દેખયે પ્યારેમેં પ્યારેંકી મહોબત ન રહી
 એક દીલગર થા મેરા વો બી હમારા ના હુવા

કાશીનાથ-બુધવા- } ૧૨
ગુલાબ-બસંતી- }

સીના તોડુ સરકો ફેડુ કરડું યહીં ઠંડા ફેડુ ઠંડા
મુરંગી કે અંડા વાહ બુધવા વા વા વા વા—સીના.
રાંડ આઈ તું કકાંસે બદોકાત બનાદી ખાત
ટલી હય ઘાત લગાદી લાત રૌશન હુઈ આંદરાત.
અયપાલ સમળાલ ગડબડકી આયા હય કયા તેરે હાથ
મેરી નેરે હો કે કંચસી કી હય ચાલ
ઉઘેડું ખાલ બદ ખીચાલ
લગાડું આપ હુમ દબાકે ભાગ

વિધવાઓ—

૧૩

શ્રીમંતો એકહી સત્કર્મ લવન મેં તુમારા હય.
સહારા દોઉસે દુઃખ દર્દમેં ને બે સહારા હય
ને વિધવા સ્ત્રીઓકે ધર્મકા સન્માન રખતા હય,
વહી ભારતકા રખવાલી વહી ભારતકા ખ્યારા હય,
હમારા દેશ સુરજ હય કે સખ પરકાશ લેતે હંય,
ને હય પરદેશ ધરિકે સામને છોટાસા તારા હય,

અંક ત્રીજો

(નેમંદા-ધર્મદત્ત—

૧૪

કુલ ધાતકસે શાનગઈ જંગલમેં હુવા બસેરા
 હજન બેટીહો ભસ ઘરમેં હોગા દીનમેં અંધેરા
 બીમલાકા જળ જનમ હુવા ઉસ દીનસે સખ માન ઘટા
 ઘરબાર ગયા યે હાલ બના હય કાલ ગતીને ઘેરા.....

બીમલા—

૧૫

ખોલ કર આંખે જો દેખા તો યહાં કુછભી નહીં
 રંજો હસરતકે સિવા નાદાં યહાં કુછ ભી નહીં
 અજલસે આયેથે સુનકર બહોતસી તારીફ પર
 આકે જળ દુનીયામે દેખા તો યહાં કુછભી નહીં
 હારાસે પુછા કહો કે દુનીયામે કયા લે ચલે
 હસ્તે હસરત મલકે બોલા મહેરબાં કુછભી નહીં

નન્ના મુન્ના છેલા મોહે મન લાયા
 ખીજલી પુતલી ગૌહરમેરા દીલ તુજપર આયા
 ચુલ્લુ પાનીમેં ઉલ્લુ હુખ જાઓ (ના શરમાઓ)
 મંચ હું સુંદર નૈયા ચંદર

ખંદર કહાંસે મે આયા (દેખો કાલેમુકા) નન્ના મુન્ના છેલા.
 પ્યારી કોયલ ખાત સુનાઉં કાકાઠૌવા મંચ ખનજાઉં
 અચ્છે અંગુર ચોંચમે લાઉ મેરી મેના તુજકો ખીલાઉં
 પુરી મનકી આસ મેરે હો દાસ ખસરઈ ખીલ્લે મેરા હય દાવ
 અખ આયા

(કયું ધખરાયા) નન્ના મુન્ના છેલા

નવાખ-કાશી-ખસંતી-ગુલાબી-૧૭

આજ ખીલી હય ખાજોખાડી
 મેરી કકડી મુજકે મીલી

આજસે તુ સૌતન નહીં મેરી જહેન તુ મેરી ખ્યારી
 મેરીબી તુ બધી જહેન મય તેરી છોટી જહેન
 ઝઘડા ટલગયા ઘરસે જાઓ અખતો કાંકો ધૂલ કુરસી
 ઔર ઉઠાઓ ટુલ

હો ગયા હય મેરા ડગળા ગુલ વાહ બુધવા-ખા હલવા
 ખીલ ગઈ દીલકી કલી મેરી મૂલી મુજકો મીલી-આજ
 ❀ શાન્તિ ! આનંદ !! શાન્તિ !!!

❀ સમાપ્ત. ❀

જાહેર ખખર.

નીચે લખેલાં પુસ્તકો લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજનો જ્યાં મુકામ હોય ત્યાંથી રોકડી કીમતે મળશે વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે નહીં.

૧ વીર ઘટોતકચ	નાટના ગાયનો	૦-૪-૦
૨ કુમારપાળ	" "	૦-૪-૦
૩ શંકરાચાર્ય	" "	૦-૪-૦
૪ વીર કુણાલ	" "	૦-૪-૦
૫ કુસુમચંદ્ર	" "	૦-૪-૦
૬ પૃથ્વીપુત્ર	" "	૦-૪-૦
૭ સત્ય પ્રકાશ	" "	૦-૪-૦
૮ મહાતાપે જહાન	" "	૦-૪-૦
૯ અખજેના અંધન	" "	૦-૪-૦
૧૦ માલતી માધવ	" "	૦-૪-૦
૧૧ રાજ જશવન્તસિંહ	" "	૦-૪-૦
૧૨ અરજોદય	" "	૦-૪-૦
૧૩ પૃથ્વીરાજ	" "	૦-૪-૦
૧૪ દેવકુમારી	" "	૦-૪-૦
૧૫ માલવપતિ	" "	૦-૪-૦
૧૬ સિરાજુદોસ્ત	" "	૦-૪-૦
૧૭ દોલતે જંગ	" "	૦-૪-૦
૧૮ સંસાર સાગર	" "	૦-૪-૦
૧૯ સ્નેહ મુદ્રા	" "	૦-૪-૦
૨૦ શાશ્વિવાહન	" "	૦-૪-૦
૨૧ માયાના રંગ	" "	૦-૪-૦
૨૨ મોરા ધમાન	૨૬ નવિન યુગ	૦-૪-૦
૨૩ પ્રેમ વિજય	૨૭ અખતશત્રુ	૦-૪-૦
૨૪ વીરના વેર	૨૮ નૂરે એશીયા	૦-૪-૦
૨૫ રા' મહીપાલ	૨૯ અમરકીર્તિ	૦-૪-૦

માલેક--શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજ.

